

W południowej części Niżu Polskiego *Carex pendula* była odnotowana dwukrotnie. Oba te notowania pochodzą z Lasu Mokrznia na Wyżynie Śląskiej (BABCZYŃSKA-SENDEK & CABAŁA 1998; CZYŁOK & BARYŁA 2003). Nowe stanowisko z okolic Poręby, oddalone od Lasu Mokrznia o około 9 km, jest teraz na przedpolu Karpat najdalej wysunięte na północ i tym samym wyznacza tutaj północną granicę ogólnego zasięgu tej turzycy.

Summary. A new locality of *Carex pendula* (Cyperaceae) in the Silesian Upland. *Carex pendula* Huds. is a very rare mountain species in the Polish Lowlands. The third locality of this plant in the Silesian Upland was found in 2004. It is situated in a private part of the "Poręba" forest, south to Poręba town (50°28'32"N, 19°19'47"E, 355 m a.s.l.; 50°28'21"N, 19°19'46"E, 340 m a.s.l.; 50°28'21"N, 19°19'54"E, 350 m a.s.l.; DF25 square of the ATPOL grid). The new site of *C. pendula* is about 9 km from the nearest localities of this species in the "Mokrznia" forest in Dąbrowa Górnicza vicinity. The majority from among of 152 specimens creating this population occurs in patches of *Fraxino-Alnetum* association.

LITERATURA

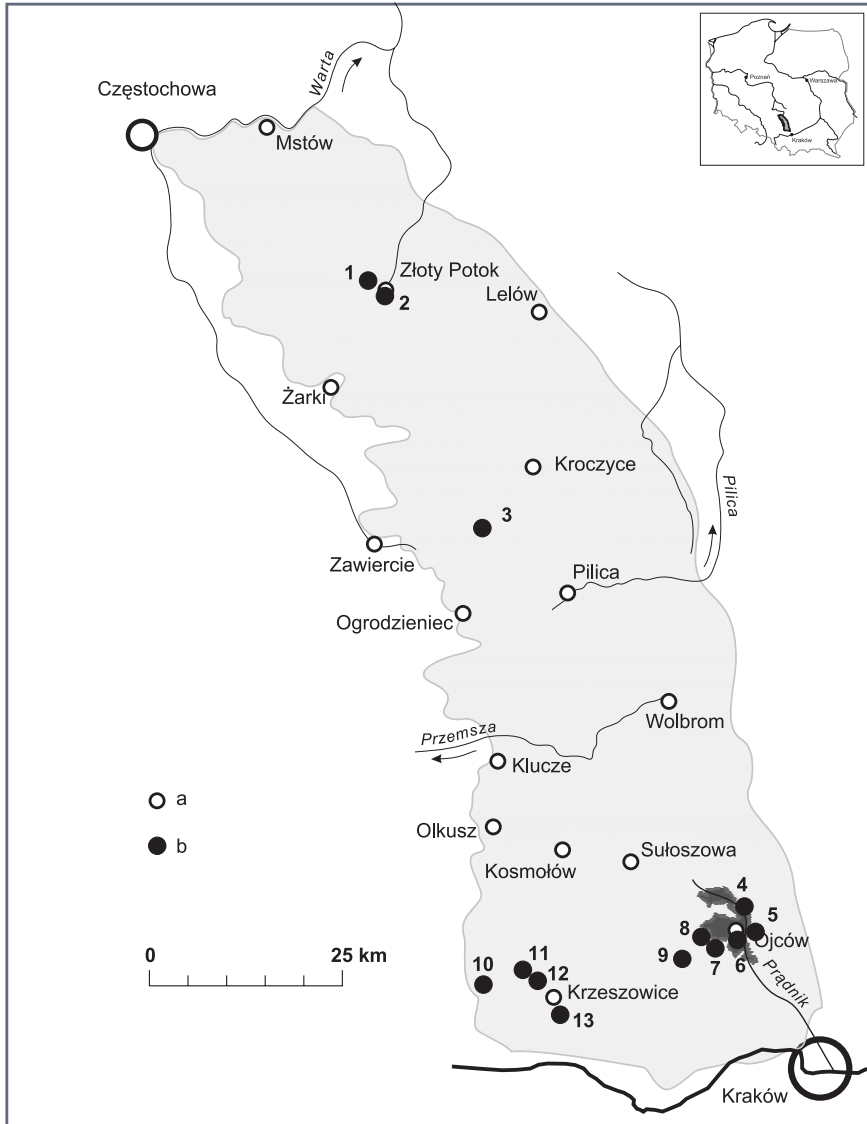
- BABCZYŃSKA-SENDEK B. & CABAŁA S. 1998. *Carex pendula* (Cyperaceae) – nowy gatunek dla flory Wyżyny Śląskiej. – *Fragm. Flor. Geobot. Ser. Polonica* 5: 305–307.
- CZYŁOK A. & BARYŁA J. 2003. Notatki florystyczne i ekologiczne z okolic Dąbrowy Górniczej i Sławkowa (Wyżyna Śląska). – *Natura Silesiae Superioris* 7: 11–17.
- GUZIK J. & ZAJĄC A. 1971. Materiały do rozmieszczenia roślin naczyniowych w Karpatach polskich. 4. *Carex pendula* Huds. – *Fragm. Flor. Geobot.* 17(4): 513–524.
- KONDRACKI J. 1998. Geografia regionalna Polski. s. 441. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- MATUSZKIEWICZ W. 2001. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. *Vademecum Geobotanicum* 3. s. 537. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- SZAFER W. 1972. Szata roślinna Polski niżowej. – W: W. SZAFER & K. ZARZYCKI (red.), Szata roślinna Polski 2, s. 17–188. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- ZAJĄC M. 1996. Mountain vascular plants in the Polish Lowlands. – *Polish. Bot. Stud.* 11: 1–92.

AGNIESZKA HENEL, *Katedra Geobotaniki i Ochrony Przyrody, Uniwersytet Śląski, ul. Jagiellońska 28, PL-40-032 Katowice, Polska*

Przyjęto do druku: 16.05.2005 r.

Nowe taksony krytycznych rodzajów *Crataegus* i *Rubus* (Rosaceae) we florze Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej

Rodzaje *Crataegus* L. i *Rubus* L. należą do rodzajów krytycznych, co wynika z dużej zmienności cech w obrębie poszczególnych taksonów, łatwości ich wzajemnego krzyżowania się oraz występowania zjawiska apomiksji. Z tego względu, taksonomią głógów i jeżyn zajmuje się niewiele osób, a informacje zawarte w literaturze są często fragmentaryczne. Dlatego też od dwóch lat (2002–2004), prowadzone są szczegółowe badania mające na celu

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk taksonów nowych dla Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. a – miejscowości, b – stanowiska

Fig. 1. Distribution of stands of the new taxa in the Kraków-Częstochowa Upland. a – locality, b – stands

1 – Pabianice, 2 – Złoty Potok, 3 – Okiennik Wielki, 4 – Grodzisko koło Ojcowa, 5 – Smardzowice, 6 – Ojców, 7 – Czajowice, 8 – Jerzmanowice, 9 – Dolina Będkowska, 10 – Młoszowa, 11 – Paryż koło Karniowic, 12 – Filipowice, 13 – Tenczynek

zbadanie składu gatunkowego i rozmieszczenia tych krytycznych taksonów na obszarze Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, w świetle nowych ujęć systematycznych (CHRISTENSEN 1992; ZIELIŃSKI 2004).

Granice badanego terenu przyjęto za KONDRACKIM (1998). Badania terenowe prowadzono stosując metodę kartogramu opartą na siatce ATPOL 10 × 10 km.

Wykaz taksonów sporządzono w porządku alfabetycznym. Nazwy i rozmieszczenie na obszarze kraju przyjęto, dla rodzaju *Crataegus* L. za CHRISTENSENEM (1992) i SENETA (1994), a dla rodzaju *Rubus* L. za ZIELIŃSKIM (2004). Gatunki obcego pochodzenia zaznaczono gwiazdką (*). Przed stanowiskiem podano numer kwadratu sieci ATPOL.

Stwierdzono występowanie 6 nowych dla Wyżyny taksonów, w tym 2 z rodzaju *Crataegus* L. (1 mieszańiec rodzimego pochodzenia, 1 antropofit) i 4 z rodzaju *Rubus* L. (3 rodzime gatunki, 1 antropofit). Rozmieszczenie stanowisk odnotowanych taksonów przedstawiono na rycinie 1.

Crataegus × *media* Bechst. – Mieszańiec między *Crataegus monogyna* Jacq. i *Crataegus laevigata* (Poiret) D. C. Podawany głównie z obszarów Polski zachodniej i północno-zachodniej, sporadycznie z południa kraju.

Na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej odnotowany na 5 stanowiskach. DF: 16 – koło Okiennika Wielkiego (stanowisko na mapie nr 5); 48 – Jerzmanowice (nr 8), Ojców (nr 6); 56 – Paryż koło Karniowic (nr 11); 58 – Czajowice (nr 7). Takson ten rośnie w siedliskach zarówno naturalnych (las łąkowy *Tilio-Carpinetum*, murawa kserotermiczna *Origano-Brachypodietum*), jak i poddanych antropopresji (miedze śródpolne, przydroża).

**Crataegus submollis* Sarg. – Gatunek pochodzący z północno-wschodnich obszarów Ameryki Północnej. Introdukowany w 1928 r. do Arboretum w Kórniku. Z obszaru Polski podawany dotychczas tylko, oprócz Arboretum, z hodowli w Ogrodach Botanicznych w Poznaniu i Warszawie (SENETA 1994).

Na Wyżynie stwierdzono jego występowanie na 3 stanowiskach. DF56 – Młoszowa (nr 10); 57 – Tenczynek (nr 13) i Filipowice (nr 12). Rośnie na siedliskach przydrożnych. Prawdopodobnie nasadzany lub jako pozostałość dawnej uprawy.

Rubus apricus Wimm. – Podawany dotychczas z terenu Polski południowo-zachodniej i sporadycznie z południowo-wschodniej.

Na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej stwierdzony w zbiorowisku *Pino-Quercetum* na 3 stanowiskach. DE95 – Pabianice (nr 1); 96 – Żłoty Potok (nr 2); DF57 – Tenczynek (nr 13).

*Rubus armeniacus Focke – Gatunek pochodzący z Kaukazu. Introdukowany do Europy prawdopodobnie w 1860 r. Rozproszony na Śląsku, Wielkopolsce i Pojezierzu Szczecińskim.

Na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej odnotowany na jednym stanowisku: DF48 – Ojców (nr 6). Rośnie na obrzeżach lasu łąkowego *Tilio-Carpinetum*.

Rubus fabrimontanus (Sprib.) Sprib. – Podawany z południowo-zachodnich i centralnych obszarów Polski. Sporadycznie notowany z okolic Rzeszowa i Stalowej Woli.

W obrębie Wyżyny odnotowany na dwóch stanowiskach: DF48 – Grodzisko (nr 4); 59 – Smardzowice (nr 5). Rośnie na obrzeżach lasu łąkowego *Tilio-Carpinetum* oraz w siedliskach ruderalnych.

Rubus fasciculatus P. J. Müll. – Podawany z Dolnego Śląska, Wielkopolski oraz izolowanych stanowisk w południowo-wschodnim obszarze kraju.

Na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej stwierdzony na jednym stanowisku: DF58 – Dolina Będkowska (nr 9). Rośnie na obrzeżach lasu łąkowego *Tilio-Carpinetum*.

Podziękowania. Panu prof. drowi hab. J. Zielińskiemu dziękuję za pomoc w oznaczeniu gatunków jeżyn.

Summary. New taxa of the critical genera *Crataegus* and *Rubus* (Rosaceae) in the flora of the Kraków-Częstochowa Upland. In years 2002–2004 6 new taxa of genera *Crataegus* L. and *Rubus* L. were found in the Kraków-Częstochowa Upland. Two of them belong to the genus *Crataegus* L. (*C.* × *media* Bechst., *C.* *submollis* Sarg.), and four to the genus *Rubus* L. (*R.* *apricus* Wimm., *R.* *armeniacus* Focke, *R.* *fabrimontanus* (Sprib.) Sprib., *R.* *fasciculatus* P. J. Müll.).

LITERATURA

- CHRISTENSEN K. I. 1992. Revision of *Crataegus* Sect. *Crataegus* and Nothosect. *Crataeguineae* (*Rosaceae-Malioidae*) in the Old World. – Syst. Bot. Monogr. **35**: 1–199.
- KONDRACKI J. 1998. Geografia regionalna Polski. s. 441. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- SENETA W. 1994. Drzewa i krzewy liściaste **2**. s. 294. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- ZIELIŃSKI J. 2004. The genus *Rubus* (*Rosaceae*) in Poland. – Polish Bot. Stud. **16**: 1–300.

ANNA SOŁTYS, *Ojcowski Park Narodowy, PL-32-047 Ojców 13, Polska; e-mail: annasoltys@interia.pl*

Przyjęto do druku: 25.05.2005 r.

Kolejne stanowiska *Campylopus introflexus* (Bryopsida, Dicranaceae) w województwie śląskim

Campylopus introflexus (Hedw.) Brid. (krzywoszczec przywłoka) jest neofitycznym mchem w brioflorze Polski. Pochodzi z południowej półkuli, gdzie w strefie umiarkowanej ciepłej jest gatunkiem pospolitym (OCHYRA 1983).

Na terenie naszego kraju został odnaleziony po raz pierwszy w 1986 r. (LISOWSKI & URBAŃSKI 1989), po około 30 latach od pojawienia się na zachodzie kontynentu europejskiego. Od tego czasu briolodzy z uwagą śledzą jego ekspansję na wschód, publikując kolejno odkrywane stanowiska, których jest już ponad 40. *Campylopus introflexus* występuje obecnie najprawdopodobniej na terenie całej Polski, o czym świadczą jego stanowiska na Płaskowyżu Kolbuszowskim w południowo-wschodniej Polsce (FOJCIK & GUMIENIAK 1999) oraz w obwodzie kaliningradzkim w Rosji (RAZGULYAEVA i in. 2001). W górach najwyższe stanowisko znajduje się na wysokości około 600 m n.p.m. w Beskidzie Małym (STEBEL 1995).

Na terenie województwa śląskiego po raz pierwszy odnaleziony został w dniu 01.11.1994 na obrzeżach nieczynnych wyrobisk gipsu w miejscowości Czernica na Płaskowyżu Rybnickim (STEBEL 1997a). Z omawianego obszaru do tej pory znany był łącznie z 7 stanowisk (STEBEL 1995, 1997a,b, 2002, 2003; FOJCIK & STEBEL 2001; PARUSEL i in. 2000).

W latach 2002–2004 odkryto kolejne stanowiska *Campylopus introflexus* w województwie śląskim.

1. Wyżyna Woźnicko-Wieluńska, Obniżenie Liswarty-Prosny, Łębki (gm. Herby). Kwadrat ATMOS **Ed 81**. Na humusowej glebie w darni z *Polytrichastrum longisetum* na skraju lasu mieszanego, przy południowo-wschodniej granicy rezerwatu „Cisy w Łębkach”, bez sporogonów, (leg. A. Stebel & J.B. Parusel 16.08.2002, SOSN; leg. B. Fojcik 16.08.2002, KTU).

2. Wyżyna Śląska, Płaskowyż Rybnicki, Rydułtowy. Kwadrat ATMOS **Fc 68**. Obficie na wilgotnej skarpie porośniętej luźną roślinnością trawiastą w zachodniej części wyrobisk gliny obok cegielni, bez sporogonów (leg. A. Stebel 27.10.2003, SOSN).